

Ostali radovi u knjizi ne pripadaju folklorističkom području i nećemo ih ovdje prikazati.

Ivan Lozica

Studies in East European Folk Narrative, Edited by **Linda Dégh**, American Folklore Society and the Indiana University Folklore Monographs Series, Indiana University — Folklore Institute, Bloomington, Ind., 1978, 678 str.

Knjiga radova o istočnoevropskim narodnim pripovijetkama, iako objavljena tek 1978., rezultat je znanstvenog skupa u Kopenhavnu i Kielu 1959. i odluke Mađarskog etnografskog društva da na engleskom jeziku objavi knjigu koja bi znanstvenim krugovima Zapada približila rezultate istočnoevropskih istraživanja usmene proze. Ovdje tiskani radovi napisani su između 1961. i 1965., izdavački su se poslovi oduljili, pa knjiga tako predstavlja naknadnu informaciju i ne može više poslužiti onoj svrsi kojoj je prvobitno bila namijenjena. Ipak, čak i ovako zakašnjeli podaci pokazuju da su istočnoevropski istraživači usmene proze bili među prvima koji su se jalovom traganju za »izvornim« oblikom priče suprotstavili uvodeći suvremenije i složenije metode istraživanja priča u kontekstu i posvećujući više pažnje pripovjedačima i njihovoj interakciji s publikom. Urednica Linda Dégh u uvodu je upozorila da su istočnoevropski znanstvenici takvim svojim metodama otvorili put istraživanju oblika, stila, strukture i kompozicijskih elemenata, kao i istraživanju njihove međuzavisnosti, prijelaznih oblika i različitih etničkih i interetničkih posebnosti. Otvorene su i mogućnosti za istraživanje estetike usmene proze, dihotomije fantazije i realnosti itd.

Knjiga je podijeljena na dva dijela. U prvom su dijelu komparativne studije usmene proze. Pertev Naili Boratav pisao je o odnosu bajke i drugih pripovjednih žanrova,

Maja Bošković-Stulli o sižeima narodnih bajki u hrvatskim i srpskim epskim pjesmama, Imre Ferenczi o povijesti, narodnim legendama i usmenoj tradiciji, Vlajko Palavestra o genezi dviju legendi o vojvodi Stjepanu, Ilona Dobos o istinitim pričama, Vilmos Voigt o izučavanju usmene književnosti u Sovjetskom Savezu, a Karel Horálek o balkanskim varijantama jednog motiva **Anup i Bata**, AaTh 315B).

Drugi dio knjige sadrži radove o pripovjedačima i o njihovoj umjetnosti, a autori su Corneliu Bârbulescu, Cvetana Romanska, P.V. Lintur, Sándor Erdész, Olga Nagy, József Faragó i Tony Brill.

Ivan Lozica

Patterns in Oral Literature, In World Anthropology, general editor **Sol Tax**, editors **Heda Jason**, **Dimitri Segal**, Mouton Publishers, The Hague, Paris 1977, VII + 333 str.

Od 15. do 18. kolovoza 1973. održan je u Kopenhavnu znanstveni skup o strukturi u usmenoj književnosti, kao dio 9. kongresa antropoloških i etnoloških znanosti (Chicago, rujan 1973). U knjizi su neki od radova s tog znanstvenog skupa, a uključeni su i prilozi koji su stigli naknadno.

Proučavanje usmene književnosti oduvijek je bilo vezano uz lingvistička istraživanja. Nerijetko su se isti ljudi bavili i lingvistikom i folkloristikom. Kao što su u prošlom stoljeću obje discipline bile povijesno usmjerene, tako i u ovom stoljeću razvoj strukturalističke lingvistike i semiotike donosi srodne pokušaje i na folklorističkom području. Radovi u knjizi opisuju modele usmene književnosti na različitim razinama i na različite načine. Proučavanje usmene književnosti uz pomoć strukturalnih modela može pomoći rješavanju mnogih problema vezanih uz pitanje o zakonitostima izvedbe i kompozicije usmeno-književnih tekstova. Počeci su takva

pristupa u sovjetskoj folkloristici prve trećine stoljeća, u djelima Proppa, Šklovskog, Veselovskog, Nikiforova i drugih. Presudni poticaj novijim takvim istraživanjima na Zapadu dao je 1958. engleski prijevod Proppove **Morfologije bajke**. Proppove su ideje kombinirane kasnije s učenjem C. Levi-Straussa, a posljednjih se godina osjeća i zajednička tendencija reduciranja broja Proppovih funkcija, čime je postignuta apstraktnija razina jedinica i od njih sačinjenih modela.

Strukturalistički pristup pretpostavlja postojanje zajedničkog kanona usmene književnosti, koji se sastoji od jedinica sadržaja i kompozicijskih modela; izvođač, pripovjedač ili pjevač nije svjestan kanona, ali mu kanon pomaže u izvedbi, baš kao što nam nesvjesno znanje gramatike pomaže u govoru. Čitalac ove knjige ipak će morati primijetiti da su upotrebljeni različiti modeli, da mnoštvo modela može biti konstruirano ne samo za pojedini tip pripovijetke, nego čak i za različite slojeve jedne iste pripovijetke. U uvodu H. Jason i D. Segala stoji da čak neograničen broj modela može poslužiti istoj svrsi i da još nema razrađene teorije koja bi omogućila komparaciju i vrednovanje različitih modela. Raznolikost i neujednačenost priloga u knjizi izvršno ilustrira stanje u strukturalističkoj analizi usmene proze. Usklađivanje metode postavlja se kao nužnost jer ako to ne bude postignuto, lako se može dogoditi da gradnja različitih modela i pisanje tekstova opremljenih matematičkim i grafičkim aparatom strogo znanstvenog izgleda preraste u zabavu dokonih znanstvenika.

Ivan Lozica

E. V. Pomeranceva, **O ruskom fol'klore**, Akademija nauk SSSR, Izdatel'stvo »Nauka«, Moskva 1977, 120 str.

Knjiga doktora povijesnih znanosti Eme Pomeranceve **O ruskom folkloru** donekle se razlikuje po pristupu, obradi materije i kompoziciji od sličnih knjiga. To se uočava već u nazivima poglavlja: Prvo poznanstvo, O vrstama ruskog folklora, Suvremena sudbina ruskog folklora, Skupljajte folklor! i Malo o folkloristici.

U uvodu je riječ o susretima autorice s folkloornim stvaralaštvom (susret s »predstavom« »Petruška«, s »učenim« medvjedima, s narodnim dramama »Čamčić« i »Car Maksimiljan«, s lutkarskim kazalištem, s riječju i djelom Maksima Gorkog, s narodom na Uralu pri skupljanju radničkog folklora itd.).

Drugo je poglavlje rasprava o vrstama ruskog folklora: pričama, predajama, legendama, pjesmama, bilinama, častuškama, poslovicama i drugim. Autorica pokazuje raznovrsnost vrsta koje spaja prema različitim vezama, npr. biline, pjesme i častuške povezuje s glazbom; priče, predaje i legende s naracijom; maske i narodne igre s kazalištem i sl. Ona navodi da biline predaje, priče i ljubavne pjesme žive uz obrede, da su tužbalice, šaljive pjesme, kolede i proljetne pjesme čvrsto povezane s obiteljskim ili kalendarskim svečanostima, da uspavanke žive u dječjim sredinama, a biline, povijesne pjesme i legende među odraslima itd. Govori i o razlikama među vrstama, o vezama pojedinih folkloornih vrsta sa životom i društvenom stvaranošću u kojoj je živio ruski čovjek. Bilježi i primjere a navodi i radove, odnosno mišljenja folklorista ili drugih koji su usput pisali ili razmišljali o folkloru.

U trećem poglavlju riječ je o životu folklora u Rusiji, o promjenama koje nastaju u raznim sredinama, o stvaralačkom procesu i sl. Pomeranceva je uvjeren da će folklor i dalje živjeti i razvijati se, posebno masovne pjesme, poslovice,